

Богослужење сирне седмице

Припремна недеља за велики пост

Архиепископ АВЕРКИЈЕ (Таушев)

После месопусне недеље, када престаје једење меса, следи такозвана "сирна" седмица, током које је дозвољено да се једе сир, то јест уопште млеко и млечни производи, као и јаја. У све дане сирне седмице певају се нарочита молитвословља која су за сваки дан наведена у Посном Триоду. Ова седмица представља непосредну припрему за Велики пост, и као некакав постепени прелазак ка њему, па се у богослужбеним песмама назива "предворјем Божанственог покајања", "светлим претпразништвом уздржања" и "светлим уводом у пост".

У дане сирне седмице (осим суботе) на јутрењу се не певају песме канона Осмогласника уз оне песме уз које "доспева" трипјесњец (тј. канон који се састоји од три песме). У среду и петак на јутрењу пева се и канон Триода.

За сирну среду и петак одређена је служба која је налик великопосној, али ипак уз неке разлике у односу на њу. На вечерњу после "Ниње отпушчајеш" певају се тропари: "Богородице Дјево" "Крститељу Христов" и "Молите за ни" са земним поклонима, а уместо сугубе јектеније: "Помилуј нас, Боже" чита се 40 пута "Господи, помилуј"; после возгласа јереја "Сиј благословен", чита се "Небесниј Царју" и произноси се молитва преподобног Јефрема Сиријског: "Господе и Владико живота мога" са 16 поклона; после поклона, а пре отпуста, чита се Трисвето, "Оче наш" и "Господи, помилуј" 12 пута. После вечерња служи се Велико повечерје. Али на њему нема певања, као у Великом посту, а после "Достојно" читају се исти они тропари као и обично на Малом повечерју. Ово велико повечерје завршава се обичним малим отпустом. Полуноћница бива са поклонима. На јутрењу се уместо "Бог Господ" пева "Алилуја" а затим се, уместо тропара светоме и богородична, певају "Тројични гласа".

Осим трипјесњца који су одређени за сваки дан сирне седмице, у среду и петак се певају потпуни канони, при чему се за оне песме за које постоји трипјесњец, канони Осмогласника и Минеја изостављају. Песме Осмогласника се изостављају сасвим, а песме Минеја певају се са другим песмама тога дана; свака од њих се сједињује са претходном: трећа са првом, осма са шестом, девета са седмом. После девете песме пева се Свјетилен Тројичан гласа. После читања "Благо јест" уместо јектеније "Помилуј нас, Боже", чита се 40 пута "Господи, помилуј". После возгласа јереја: "Сиј благословен" чита се "Небесниј Царју" и чини се 16 поклона са молитвом преподобног Јефрема Сиријског "Господе и Владико". Часови се служе, као и у Великом посту, са молитвом преподобног Јефрема Сирина и великим поклонима, али на њима не ударају у звона, нема катизми и тропари часова се не певају, него читају. После девог часа одмах следи Изобразитељна, али не почиње певањем "Блажен" као у Великом посту, него читањем самих изобразитељних псалама 102. и 145; "Блажени" се читају, чита се и Символ вере. После изобразитељне служи се обично свакодневно вечерње, али са паримијом, а после сугубе јектеније "Помилуј мја Боже" следе три велика поклона, уколико следећег дана нема никаквог празника. У сирну среду и петак Литургија се не служи. Повечерје на четвртак и на суботу је мало.

Ако у сирну среду или петак падне празник Света три Јерарха (30. јануар) или Обретење главе светог Јована Претече (24. фебруар), онда се служба ових празника преноси на сирни уторак или четвртак. Али ако падне Сретење Господње или храмовни празник, онда се обавезно служи празнична служба: само се на крају вечерња, јутрења и сваког часа чине по три велика поклона са молитвом преподобног Јефрема Сиријског.

Сирна субота посвећена је спомену Свих светих који су у испосништву или подвигу засијали. Слично као што "војсковође пред наоружаном и постројеном војском говоре о подвизима древних јунака и тиме бодре војнике, тако и свети Оци онима који ступају у пост указују на свете мужеве који су у подвигу поста засијали и уче их да се пост не састоји само у одвајању од хране, него и у обуздавању језика, срца и очију" (Синаксар). Јутрење се служи са Великим славословљем. На јутрењу бива и друга песма канона.

Недеља сиропусна

Сиропусна недеља, на којој се "отпушта сир", то јест престаје се са једењем сира, непосредно пре наступања Великог поста, посвећена је спомену на "Изгнање Адамово". У песмама ове недеље спомиње се пад наших прародитеља Адама и Еве у грех, чиме се појашњава неопходност подвига поста. Адам и Ева су пали кроз неуздржање и непослушност, и ми сада кроз добровољно примање подвига уздржања и послушности Цркви на себе можемо да се подигнемо и повратимо рајско блаженство које су они изгубили. На Литургији се чита Јеванђеље које нам сугерише да праштамо увреде ближњима и да постимо не само да други виде, као фарисеји, него нелицемерно, ради Бога (Мт. зач. 17).

Ступајући у Велики пост, верујући се, по древном хришћанском обичају, сећају поуке Господње о томе у Јеванђељу, и међусобно траже опроштај. Овај чин праштања обавља се на крају вечерња. Ово вечерње има низ специфичности. Његова прва половина, до вечерњег входа, има празнични карактер и служи се у светлој, празничној одежди. Стихира на "Господи возвах" има десет: од њих су четири "покајне" - две из Осмогласника обичног гласа на стиховње, а две јутарње на стиховње - затим три стихире из Триода и три стихире из Минеја, Слава, И ниње, богородичан истога гласа из Минеја. После вечерњег входа и "Свјете Тихиј" посебно умилним напевом пева се четири и по пута Велики прокимен: "Не отврати лица Твојего от отрока Твојего, јако скорбљу, скоро услиши мја: вонми души мојеј и избави ју". После певања прокимена одмах се затварају Царске двери и чита се "Сподоби, Господи, в вечер сеј", јереј скида празничну одежду, облачи црни епитрахил и излази на амвон произносећи прозбену јектенију: "Исполним вечерњују молитву нашу Господеви". Служба даље већ носи великопосни карактер. После "Ниње отпушчајеш" певају се, уз велике поклоне, тропари "Богородице Дјево", "Крститељу Христов" и "Молите за ни". Уместо сугубе јектеније чита се 40 пута "Господи, помилуј" после возгласа јереја "Сиј благословен" чита се молитва "Небесниј Царју" и затим молитва преподобног Јефрема Сиријског "Господе и Владико живота мога" уз три земна поклона. Одмах после тога следи отпуст. Уместо обичног отпуста прихваћено је да се чита молитва: "Владико многомилостиви", како се обично чита током читавог Великог поста на крају Великог повечерја "нама који смо се бацили на земљу" ничице. После ове молитве обично се произноси одговарајућа беседа о праштању увреда, након чега јереј који служи, а у саборним црквама архијереј, поклонивши се ничице, тражи од верујућих опроштај, а потом му сви прилазе и уз земни поклон траже опроштај од њега, клањајући се и целивајући иконе и крст који држи свештенослужитељ, да

би затим стали у ред и уз земне поклоне тражили опроштај једни од других. "Дан праштања - какав је то велик небески дан Божији" вели светитељ Теофан Затворник. "Кад бисмо га сви искористили како треба - наставља он - данашњи дан би од хришћанских заједница начинио рајске заједнице, и земља би се слила са небом..." ("Мисли за сваки дан у години").

Овај дан је нарочито дирљиво и умилно протицао у древним манастирима. У светој Земљи многи подвижници су после тога одлазили да читав Велики пост проведу у пустињи, а у свој манастир би се вратили тек за Лазареву суботу. Многи не би ни доживели повратак. Управо ради таквих било је прихваћено да се приликом овог дирљивог обреда међусобног праштања певају стихире Васкрса: "Да воскреснет Бог" ("Нека васкрсне Бог") и "Пасха Свјашченаја нам дњес показасја" ("Пасха свештена, данас нам се показа"). Певање ових песама и даље је уобичајено у многим манастирима. Оно бодри слабост људи, који као да страхују пред дугим данима строгог поста, и доводи нас до саме границе светлог славља празника Васкрсења Христовог.